

Rokasgrāmata par

GRAMATIKAS MĀCĪŠANA SPONTĀNAI KOMUNIKĀCIJAI

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

GALVENAIS AUTORS

Eurospeak Language Schools Ltd - United Kingdom

Gonzalo Galian-Lopez

SADARBINĀTĀJI

Valodu Mape Sia - Latvia

Enita Sprince

Vija Mežite

Sarmite Švalbe

Babel Idioma y Cultura S.L. - Spain

Sandra Iglesias Pérez

Boelo van der Pool

University of Pitesti - Romania

Magdalena Danuta Pruneanu

Auroa-Tatiana Dina

Ana Cristina Lemnaru

Polaris Ltd. - Italy

Sandra Gutierrez

Francesco Pomponio

Carla Orsatti

Redīgēja Gonzalo Galian-Lopez

Izmantojot šo Rokasgrāmatu, jūs pilnībā pieņemat šo atrunu. Šī Rokasgrāmata ir sagatavota tikai un vienīgi TGSC projekta (2020-1-UK01-KA204-079059) vajadzībām, un ne citu iemeslu dēļ, un tādēļ uz to nedrīkst paļauties trešās personas. Šīs Rokasgrāmatas saturs nav padoms, un to nevajadzētu uzskatīt par tādu. Ne Apvienotās Karalistes valsts iestādes, kas atbild par programmu "Erasmus+" ("valsts iestāde"), ne Apvienotās Karalistes valsts aģentūras, kas atbild par programmu "Erasmus+" ("valsts aģentūra"), ne jebkura persona, kas rīkojas to vārdā, nevar tikt saukta pie atbildības par šīs rokasgrāmatas un tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu. Valsts iestāde un Valsts aģentūra nav pārbaudījušas un nesniedz nekādus apgalvojumus vai garantijas par šīs rokasgrāmatas kvalitāti, raksturu, efektivitāti vai citiem aspektiem, kā arī par šajā rokasgrāmatā ietvertās informācijas precizitāti, pilnīgumu vai atbilstību. Ja vēlaties izmantot šajā rokasgrāmatā iekļautos materiālus, jūs piekrītat atzīt, ka šos materiālus sākotnēji izstrādājusi Apvienotās Karalistes programmas "Erasmus+" valsts aģentūra.

4 IEVADS

5 PAMATOJUMS

5 KĀPĒC IR JĀMĀCA GRAMATIKA?

5 MĒRĶI GRAMATIKAS MĀCĪŠANAI

7 IEMESLI GMSK ATTĪSTĪŠANAI NODARBĪBĀS

7 PĒTNIECISKAIS PAMATOJUMS: PAŠREIZĒJĀ
PRAKSE UN PERSPEKTĪVAS

11 KĀ VEICINĀT GRAMATISKO ZINĀŠANU ATTĪSTĪBU SPONTĀNAI KOMUNIKĀCIJAI

11 IEVADS

12 SKAIDRI STRUKTURĒTĀS ZINĀŠANAS

12 IEVADS

13 SKAIDRI STRUKTURĒTU ZINĀŠANU LOMA
GZSK ATTĪSTĪBĀ

14 KĀ PALĪDZĒT IZGLĪTOJAMAJIEM ATTĪSTĪT
SKAIDRI STRUKTURĒTAS ZINĀŠANAS

14 KAS VAR TRAUČĒT IZGLĪTOJAMAJIEM ATTĪSTĪT
SKAIDRI STRUKTURĒTAS ZINĀŠANAS

15 GZSK Attīstīšana

15 IEVADS

15 UZ ZINĀŠANĀM ORIENTĒTAS AKTIVITĀTES

19 MĒRĶTIECĪGA KOMUNIKATĪVĀ PRAKSE

4 AKTIVITĀŠU PIEMĒRI UN RĪCĪBA

33 1. UZDEVUMS - VIENKĀRŠĀ PAGĀTNE

34 2. UZDEVUMS - ĪPAŠĪBAS VĀRDU PĀRĀKĀ
PAKĀPE

36 3. UZDEVUMS - VIENKĀRŠĀ TAGADNE.
STĀSTĪJUMA VEIDOŠANA.

37 4. UZDEVUMS - SALIKTS PAKĀRTOTS
TEIKUMS.

39 5. UZDEVUMS - VAJADZĪBAS IZTEIKSMES
TAGADNES FORMAS.

41 6. UZDEVUMS - VĒLĒJUMA IZTEIKSME

1. IEVADS

Komunicējot dzimtajā valodā, mēs galvenokārt izmantojam sava veida neapzinātas zināšanas – mēs nedomājam par veidu, kā pateikt to, ko domājam, mēs vienkārši to sakām. Mācoties svešvalodu, mēs bieži attīstām citādāka veida zināšanas – tādas, kas ir apzinātas un kuru apguve prasa piepūli. Piemēram, mēs zinām gramatikas likumu, ka angļu valodā darbības vārdi vienkāršās tagadnes vienskaitļa trešajā personā beidzas ar galotni -s. Komunikācijas brīdī ir ļoti grūti izmantot pareizas gramatikas zināšanas, jo pielietot šīs zināšanas sarunas laikā nav viegli, īpaši tāpēc, ka mums ir jāpievērš uzmanība daudziem citiem sarunas aspektiem. **Tā rezultātā mums var būt iegūtas pareizas valodas zināšanas, bet mēs nespējam tās izmantot komunikācijas, kas ir plūstoša, laikā.**

Lielākā daļa svešvalodu apguves ekspertu ir vienisprātis, ka, lai pārvarētu šīs grūtības, mums ir nepieciešama liela prakse. Saskaņā ar šo uzskatu, apzināta gramatikas zināšanu izmantošana var palīdzēt mums pakāpeniski izveidot zināšanu sistēmu, kas galu galā var ļaut mums runāt svešvalodā tā, kā mēs runājam savā pirmajā (dzimtajā) valodā – tekoši, spontāni un lielā mērā bez piepūles. Valodas praktizēšana var ietvert virkni aktivitāšu, sākot no tradicionālākiem gramatikas vingrinājumiem, kas pieejami gramatikas grāmatās, līdz pat komunikatīvākām aktivitātēm nodarbību laikā un sarunām ārpus tām. Šāda veida valodas praktizēšana var būt noderīga dažādos veidos. Šīs rokasgrāmatas mērķis ir iepazīstināt svešvalodu pedagogus ar mācīšanas veidiem, kuros caur praktiskiem uzdevumiem var palīdzēt izglītojamajiem attīstīt gramatiskas zināšanas spontānai komunikācijai.

2. PAMATOJUMS

KĀPĒC IR JĀMĀCA GRAMATIKA?

Gramatikas zināšanas ieliek pamatu efektīvai komunikācijai – tā ir pamats runas un rakstveida saziņai un tā palīdz mums skaidri izteikties. Daži zinātnieki, īpaši Stīvens Krašens (Stephen Krashen), apgalvo, ka labākais veids, kā apgūt svešvalodas gramatiku, ir caur jēgpilnām mijiedarbībām, nevis formālām apmācībām. Šis valodas apguves process atspoguļojas bērnos, kad viņi apgūst savu dzimto valodu. Tomēr mūsdienās pētnieki ir vienisprātis, ka svešvalodas apguves kontekstā varam runāt par precīzi un skaidri formulētiem gramatikas likumi. Daļēji tas ir tāpēc, ka daudzas gramatiskās iezīmes, iespējams, nekad netiktu iemācītas bez precīzas un skaidras instrukcijas. Turklāt svešvalodas apguvējiem parasti nav pietiekami daudz laika, lai apgūtu svešvalodu tā, kā viņi ir iemācījušies savu dzimto valodu. Precīzas gramatikas instrukcijas var palīdzēt maksimāli izmantot laiku, kas ir svešvalodas apguvēju rīcībā.

MĒRĶI GRAMATIKAS MĀCĪŠANAI

Gramatikas nodarbības dažkārt var 'atgrūzt' izglītojamo un pedagogu, kuri ir pieredzējuši, ka gramatika tiek mācīta, jo tā ir jāmāca. Gan pedagogi, gan izglītojamie gramatikas mācīšanos dažkārt var asociēt ar metavalodas izpēti, kurai ir maza ietekme uz komunikatīvo spēju attīstību. Viņi zina, ka, lai gan tradicionālās pieejas gramatikas mācīšanai var būt efektīvas attiecībā uz kopīgām klases aktivitātēm (piemēram, rakstiski vingrinājumi un testi), tās bieži nespēj sagatavot izglītojamo iesaistīties reāllaika saziņā ārpus klases.

Gramatikas nodarbību mērķis nav attīstīt valodu pedagogu izpratni par sarežģītiem gramatikas likumiem. Tas, ko valodas pedagogi vēlas sasniegt gramatikas stundās, ir iemācīt izglītojamajiem labi pārvaldīt gramatiku, lai viņi varētu tekoši un precīzi pielietot svešvalodu spontānā saziņā.

Citiem vārdiem sakot, valodu pedagogu mērķis ir palīdzēt izglītojamajiem attīstīt gramatikas zināšanas spontānai komunikācijai (GZSK). GZSK var definēt kā gramatikas zināšanas, kurām var piekļūt ātri un ar izziņas

"Valodas skolotāji gramatikas stundās cenšas palīdzēt izglītojamajiem labi pārzināt gramatiku, lai viņi varētu brīvi un precīzi runāt, lietojot otro valodu dabiskā, spontānā komunikācijā."

vieglumu, lai tādējādi piedalītos reāllaika saziņā. Lielākoties pedagogi palīdz izglītojamajiem attīstīt gramatikas zināšanas spontānai komunikācijai, nodrošinot trīs galvenos elementus – precīza informācija par gramatiku (t.i., gramatikas likumi), prakse un korigējoša atgriezeniskā saite. Visi šie elementi var dot nozīmīgu ieguldījumu GZSK attīstībā. Precīza informācijas sniegšana veido gramatikas pamatus, uz kā balstās mācīšanās process, pēc kā korigējoša atgriezeniskā saite palīdz šos pamatus

precizēt vēlāk. Šajā rokasgrāmatā uzmanība, galvenokārt, tiek pievērsta praksei, kas var palīdzēt pārvarēt plaisu starp sākotnējām gramatikas likumu zināšanām un spēju izmantot šos likumus reāllaika komunikācijā.

Praktisko uzdevumu mērķis gramatikas nodarbībās ir palīdzēt izglītojamajiem prasmīgi izmantot gramatikas likumus, ko viņi iemācās ikdienas saziņā nodarbību laikā, lai viņi varētu veiksmīgi paust savas idejas un būt efektīvi komunikatori. Izsakoties precīzāk, gramatikas nodarbībās paredzētās prakses mērķis ir palīdzēt izglītojamajiem pāriet no mācīšanās posma, kurā sākotnēji tiek saprasts jauns gramatikas likums, uz progresīvāku posmu, kur gramatikas likumus var ātri un pareizi izmantot reāllaika komunikācijā. Valodu pedagogiem ir pieejami daudz un dažādi praktiski uzdevumi, kas var veicināt GZSK attīstību. Šīs rokasgrāmatas mērķis ir palīdzēt valodu pedagogiem saprast, kā dažāda veida gramatikas praktiskie uzdevumi var veicināt GZSK attīstību.

IEMESLI GMSK ATTĪSTĪŠANAI NODARBĪBĀS

Ir daudz iemeslu, kāpēc GZSK attīstīšana nodarbībās ir svarīga. Viens acīmredzams iemesls ir tas, ka daudzu izglītojamo gadījumā spēja tekoši un precīzi sazināties tiek uztverta kā mācību galīgais mērķis. Tas jo īpaši attiecas uz izglītojamajiem pieaugušo vecumā – viņi bieži uzsāk valodas kursus, lai uzlabotu savas spējas sazināties svešvalodā (piemēram, tāpēc, ka viņiem ir darbs, kurā nepieciešama attiecīgā svešvaloda, vai tāpēc, ka viņi ir pārcēlušies uz dzīvi valstī, kurā nepieciešams pielietot svešvalodu). Tādēļ izglītojamajam, kurš ir ieguvis plašas gramatikas likumu zināšanas, bet ir bijis maz iespēju izmantot šīs zināšanas saziņas laikā, var šķist, ka viņu valodu apmācību kurss nav piepildījis viņu vajadzības.

Nedaudz praktiskāks iemesls, kāpēc GZSK attīstīšana nodarbībās būtu jāuzskata par prioritāti valodu pedagogu darba kārtības plānā, ir tas, ka laika apjoms, kas pieejams svešvalodas pielietošanai ārpus nodarbībām, ļoti bieži ir mazs. Daudziem izglītojamajiem svešvalodu nodarbības ir vienīgais laiks, kad veidot savstarpēju komunikāciju svešvalodā. Tas nozīmē, ja GZSK attīstība tiek atstāta pielietošanai ārpus nodarbībām, izglītojamajam, iespējams, nav pietiekamu iespēju praktizēties, lai GZSK varētu īstenoties.

PĒTNIECISKAIS PAMATOJUMS: PAŠREIZĒJĀ PRAKSE UN PERSPEKTĪVAS

Šī projekta sākumā mēs nolēmām veikt nelielu pētījumu, lai uzzinātu pašreizējo praksi un perspektīvas svešvalodu apmācību jomā. Mēs veicām divus neliela mēroga pētījumus. Pirmais pētījums balstījās uz datiem no anketām, kuras mēs izsniedzām 26 svešvalodu pedagogiem. Otrais pētījums bija neliels pārskats, veidots par populārākajām mācību grāmatām, kas tiek izmantotas angļu valodas kā svešvalodas (AVS; abreviatūra angļu EFL – English as a Foreign Language) mācību kontekstā. Zemāk ir izklāstīti mūsu galvenie atklājumi.

Mūsu pirmais pētījums – anketa, kas tika izsniegta 26 svešvalodu pedagogiem ar mērķi uzzināt par valodu pedagogu praksi un uzskatiem attiecībā uz mums interesējošo jomu. Mūsu galvenie atklājumi:

1) 1. Mūsu respondenti atzina gramatikas likumu skaidrojuma sniegšanas vērtību un, vēl jo vairāk, prakses vērtību – laika apjoms, kas tiek veltīts praktiskajām aktivitātēm, ir vairāk nekā divas reizes lielāks nekā laiks, ko pedagogi velta gramatikas likumu skaidrošanai.

2. Mūsu respondentu pārliecība par savu izglītojamo spēju reāllaika saziņā izmantot stundās apgūtos gramatikas likumus ir vidēja. Tas pārsniedza mūsu cerības, jo bijām paredzējuši zemāku pārliecinātības līmeni. Tomēr bija skaidrs arī tas, ka mūsu respondenti jutās pārliecinātāki par savu izglītojamo spēju izprast gramatikas likumus un izmantot tos vienkāršos gramatikas vingrinājumos, nekā spējai tos izmantot reāllaika mutvārdu saziņas nolūkos. Dati arī parādīja, ka mūsu respondenti identificēja zināmu uzlabojumu iespējamību šajā valodas mācīšanas jomā.

3. Mūsu respondenti uztvēra prakses kā galvenā faktora GZSK attīstībā nozīmi, kas liek domāt, ka viņi labi pārzina ciešās attiecības starp praksi un GZSK attīstību. Mūsu dati arī liek domāt, ka, lai gan pedagogi nejūtas bezspēcīgi mācību procesa laikā, nodrošinot šo valodas mācīšanas aspektu, viņi nejūtas tik pārliecināti kā vajadzētu.

Otrais pētījums ietvēra gramatikas praktisko nodarbību analīzi populārās AVS mācību grāmatās. Mācību grāmatas otrās valodas apguvējiem pēdējās dekādēs gājušas tālu ceļu un ir ievērojami attīstījušās, un to noformējums bieži tiek balstīts uz pētījumu rezultātiem. Tomēr šajā projektā iesaistītie pedagogi minēja, ka mācību grāmatās ne vienmēr ir tāda veida prakse, kas būtu optimāla GZSK attīstības veicināšanai.

Šī iemesla dēļ mēs nolēmām izpētīt arī to, cik lielā mērā sagaidāms tas, ka mācību grāmatas veicina GZSK attīstību un tādējādi sagatavo izglītojamos reāllaika komunikācijas prasībām.

Mūsu pētījumā mēs pārbaudījām, cik daudz no gramatikas prakses aktivitātēm, kas iekļautas AVS mācību grāmatās, varētu uzskatīt par piemērotām ar mērķi attīstīt GZSK. Mēs izdalījām atsevišķi uz zināšanām orientētas darbības un mērķtiecīgas komunikatīvās darbības. Pirmā kategorija attiecas uz praktiskām gramatikas nodarbībām, kas paredzētas, lai nostiprinātu jauniegūtās gramatikas likumu zināšanas. Savukārt mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes tiek definētas kā aktivitātes, kas izglītojamajiem rada iespējas izmantot mērķtiecīgas gramatiskās struktūras caur jēgpilnu komunikatīvās runas mijiedarbību. Šīs aktivitātes, visticamāk, var palīdzēt izglītojamajiem attīstīt spēju lietot mērķtiecīgas gramatiskās struktūras reāllaika saziņā, t.i., visticamāk, tās var izglītojamajiem palīdzēt attīstīt GZSK.

Mūsu analīze ietvēra šos piecus mācību grāmatu izdevumus: English File 4. izdevums (Oxford University Press, 2019); Impact (National Geographic, 2017); Straightforward 2. izdevums (Macmillan, 2012); Global (Macmillan, 2010); un Empower (Cambridge University Press, 2015). Katrā no šiem izdevumiem mēs analizējām trīs mācību grāmatas – vienu, kas paredzēta zemākajam valodu zināšanu līmenim (galvenokārt CEFR A2-B1), vienu, kas paredzēta vidējam valodu zināšanu līmenim (galvenokārt CEFR B1) un vienu, kas paredzēta augstākajam valodu zināšanu līmenim (galvenokārt CEFR B2). Mēs strukturējām un klasificējām visas gramatikas prakses aktivitātes vienā no divām kategorijām: (1) uz zināšanām orientētas aktivitātes un (2) uz mērķtiecīgām komunikatīvām aktivitātēm orientētas aktivitātes.

Mūsu secinājumi sasniedza mūsu iepriekš izteiktās prognozes, jo 109 aktivitātes tika identificētas kā uz zināšanām orientētas aktivitātes, bet tikai 43 aktivitātes tika identificētas kā mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes. Tas nozīmē, ka mērķtiecīgu komunikatīvo aktivitāšu un uz

zināšanās orientētu aktivitāšu attiecība bija aptuveni 1 pret 3. Lai gan tas tika novērots reti, mēs atklājām, ka dažās mācību grāmatu tēmās vispār nebija iekļauta neviena mērķtiecīga komunikatīvā aktivitāte.

Mūsu atklājumi liecina, ka mācību grāmatās lielākoties ir iekļauti uz zināšanās orientēti uzdevumi. Mēs pilnībā atzīstam šādu aktivitāšu vērtību un uzskatām, ka gramatikas likumu izpratnes veidošanai jābūt prioritārai gramatikas nodarbībās. Tomēr mēs arī uzskatām, ka lielāka mērķtiecīgu komunikatīvo aktivitāšu klātbūtne būtu noderīga, padarot šīs zināšanas izmantojamākas ikdienas saziņā.

Kopumā no šiem datiem paveras skaidra aina – kaut arī pedagogi atzīst, ka izglītojamiem ir jāizstrādā GZSK un viņi apzinās, ka izglītojamajiem ir nepieciešama prakse, lai to sasniegtu, šķiet, ka izglītojamie šajā valodas mācīšanās procesā neiegūst vajadzīgos sasniegumus. Tas daļēji varētu būt saistīts ar mērķtiecīgas komunikatīvās prakses aktivitāšu trūkumu valodas mācību grāmatās. Šī darba mērķis ir palīdzēt otrās valodas pedagogiem kļūt labāk sagatavotiem, lai savos apmācību kursus vairāk iekļautu mērķtiecīgas komunikatīvās prakses aktivitātes. Cerams, ka tas ietekmēs kursus sasniegtos mācību rezultātus un palīdzēs viņu izglītojamajiem kļūt par efektīvākiem komunikatoriem.

3. KĀ VEICINĀT GRAMATISKO ZINĀŠANU ATTĪSTĪBU SPONTĀNAI KOMUNIKĀCIJAI

IEVADS

Išajā sadaļā tiks aprakstīts, kā valodu pedagogi var palīdzēt izglītojamajiem klasē attīstīt GZSK. Šī sadaļa izskaidros, ka skaidri

"...skaidri strukturētas zināšanas ir tas, kas praktizēšanas laikā ļauj izglītojamajiem veidot pareizus teikumus, kuri satur tādas gramatiskās struktūras, kuru apguve ir izvirzīta par mērķi konkrētajā brīdī. Tā kā apmācāmie praktisko nodarbību laikā turpina izmantot izteiktas un skaidri strukturētas zināšanas jaunu teikumu veidošanai, GZSK var pakāpeniski attīstīties..."

zināšanu iegūšanai vajadzētu būt sākumpunktam GZSK attīstībā. Tas ir tāpēc, ka skaidri strukturētas zināšanas ir tas, kas praktizēšanas laikā ļauj izglītojamajiem veidot pareizus teikumus, kuri satur tādas gramatiskās struktūras, kuru apguve ir izvirzīta par mērķi konkrētajā brīdī. Tā kā apmācāmie praktisko nodarbību laikā turpina izmantot izteiktas un skaidri strukturētas zināšanas jaunu teikumu veidošanai, GZSK var pakāpeniski attīstīties. Tomēr jāatzīmē, ka nepārprotāmā un

un skaidri strukturētajām zināšanām pašām par sevi nav lielas vērtības un ka tas, kas galu galā var veicināt GZSK attīstību, ir prakse, kas seko sākotnējo skaidri strukturēto zināšanu ieviešanai. Šajā sadaļā tiks apspriests arī tas, kāda veida praktiskie uzdevumi var veicināt GZSK attīstību un kā šāda veida aktivitātes var to sekmīgi attīstīt. Šī sadaļa arī izskaidros, ka, kopumā raugoties, pedagogi var veicināt GZSK attīstību,

secīgi sakārtojot praktiskās aktivitātes tā, lai prakses laikā mazāk uzmanības tiek veltīts, fokusējoties uz mērķa gramatiskajām iezīmēm.

SKAIDRI STRUKTURĒTĀS ZINĀŠANAS

IEVADS

Nepārprotamas un skaidri strukturētās zināšanas ir apzinātas zināšanas par valodas iezīmēm, kuras bieži tiek apgūtas formālā mācību procesa laikā – klasē. Šīs zināšanas var izteikt mudvārdos un ar tām var dalīties. Piemēram, izglītojamais varētu zināt un spēt paskaidrot, ka mēs pēc lietvārdiem bieži lietojam darbības vārdu būs (will) vai notiks (be going to), tādējādi norādot uz to, ka kaut kas notiks nākotnē. Ir ļoti svarīgi atzīmēt, ka, kaut arī izglītojamam varētu būt šīs zināšanas, reāllaika saziņas brīdī viņš, iespējams, nevar tās pielietot un tāpēc pieļauj kļūdas. Tas ir tāpēc, ka izglītojamajam ir jāpārslēdzas starp dažādām izziņas (kognitīvajām) darbībām, lai piekļūtu šīm zināšanām (t.i., piekļuve nav automātiska), un, iespējams, laika limita dēļ to nav iespējams izdarīt. Pēc šī var secināt, kāpēc izglītojamie bieži spēj piemērot gramatikas likumus tad, ja ir pieejams pietiekami daudz laika (piemēram, gramatikas vingrinājumā vai rakstīšanas uzdevumā), bet ne tad, kad ir kāds laika limits (piemēram, mutiskā saziņā).

SKAIDRI STRUKTURĒTU ZINĀŠANU LOMA GZSK ATTĪSTĪBĀ

Nepārprotamas, skaidri strukturētas zināšanas ir svarīgas, jo tieši tas var mudināt izglītojamos sākotnējos mācību posmos konstruēt precīzus teikumus. Kad mācību stundas laikā tiek ieviesta jauna gramatiskā iezīme, skaidri strukturētas zināšanas ir tas, kas ļauj izglītojamajiem precīzi izmantot šo funkciju gramatiskās praktizēšanas laikā. Tāpēc viena prasība, lai gramatiskā prakse izglītojamajiem būtu vērtīga, ir tā, ka skaidri strukturētas mērķgramatisko likumu zināšanām jābūt iespējamām. Ja pirms gramatikas prakses sākšanas skaidri strukturētas zināšanas nav izveidojušās, nav pamata sagaidīt, ka izglītojamie prakses laikā mērķa iezīmi izmanto precīzi.

Skaidri strukturētās zināšanas praktiskās darbošanās laikā var virzīt izglītojamos divos virzienos. Pirmkārt, tas var ļaut izglītojamiem ģenerēt pareizus teikumus formulēšanas stadijā, t.i., valodas izstrādes stadijā, kad izglītojamie izlemj, kādus vārdus lietot, lai izteiktu savu domu. Otrkārt, tas var ļaut izglītojamajiem reāllaikā uzraudzīt savu runu un pēc nepieciešamības veikt pielāgojumus, piemēram, kad izglītojamais pamana kļūdu savā izteikumā un tas izraisa paškorekciju.

KĀ PALĪDZĒT IZGLĪTOJAMAJIEM ATTĪSTĪT SKAIDRI STRUKTURĒTAS ZINĀŠANAS

Pedagogi var palīdzēt izglītojamajiem attīstīt skaidri strukturētas zināšanas daudzos veidos. Viņi, piemēram, var sniegt metalingvistiskus izskaidrojumus gramatikas likumu veidā. Viņi var arī izvēlēties vairāk uz izglītojamo vērstas pieejas, kur pašam izglītojamajam ir stimulējošs izstrādāt gramatikas likumus (piemēram, vadīts atklāšanas process, apzinīguma celšanas aktivitātes utt.). Pieredzes bagāti pedagogi bieži izmanto dažādas pieejas dažādu mērķgramatisko iezīmju lietošanai, kā arī dažkārt šo pieeju kombinācijas. Šajā posmā ir svarīgi, lai izglītojamie gūtu skaidru izpratni un iegūtu strukturētas zināšanas par gramatiskas iezīmi un tas ir tas, kas pedagogiem būtu jāņem vērā, izvēloties mācīšanas pieeju.

KAS VAR TRAUCĒT IZGLĪTOJAMAJIEM ATTĪSTĪT SKAIDRI STRUKTURĒTAS ZINĀŠANAS

Gramatikas likumi dažreiz var būt gari un sarežģīti. Tie bieži tiek izteikti apgrūtinotā valodā, un to izprašanai ir nepieciešamas iepriekš iegūtas pamata gramatikas elementu zināšanas vai pamata specializētās terminoloģijas zināšanas. Tostarp izglītojamie, kuri ir pieredzes bagātāki vai kuriem ir spēcīgāks akadēmiskais pamats, parasti var tikt galā ar šādiem gramatikas likumiem, savukārt mazāk pieredzējuši izglītojamie ne vienmēr var sasniegt skaidru izpratni. Pat ja tiek panākta zināma izpratne, pārlietu gari un sarežģīti likumi var būt nepieejami praktizēšanās laikā, jo ir ierobežojums tam, cik daudz informācijas izglītojamais kādā laika posmā var apstrādāt vai atcerēties. Tas var ietekmēt izglītojamā spēju gramatikas likumus ieviest praktiskajās aktivitātēs. Šī iemesla dēļ mēs uzskatām, ka pirms praktizēšanas piedāvātajiem gramatikas likumiem jābūt kodolīgiem, skaidriem un pārskatāmiem.

GZSK ATTĪSTĪŠANA

IEVADS

Kad izglītojamie ir ieguvuši skaidras zināšanas, var sākties praktizēšanās process. Gramatikas prakse ietver dažādas aktivitātes, kas dažādos veidos var palīdzēt attīstīt GZSK (piemēram, dažas aktivitātes ir labāk piemērotas agrīnām mācīšanās stadijām, bet citas – vēlākām). Turpmāk tiks nošķirti divu veidu gramatikas prakses veidi – uz zināšanām orientētas aktivitātes un mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes. Uz zināšanām orientētu aktivitāšu funkcija ir palīdzēt konsolidēt precīzas un skaidras zināšanas, gatavojoties vēlākai praksei. Mērķtiecīgu komunikatīvo aktivitāšu uzdevums ir dot izglītojamajiem nepieciešamo praksi, gatavojoties spontānai, raitai saziņai ikdienas apstākļos. Tas ir, uz zināšanām vērstas aktivitātes ir kā sagatavošanās mērķtiecīgām komunikatīvām aktivitātēm, kas savukārt ir kā sagatavošanās saziņai ārpus klases. Mēs uzskatām, ka abu veidu aktivitātes ir nepieciešamas praksei, lai sasniegtu tās mērķus, un ka šo atšķirību ievērošana var palīdzēt pedagogiem atlasīt un secīgi praktizēt aktivitātes tā, lai maksimāli palielinātu mācību rezultātus.

UZ ZINĀŠANĀM ORIENTĒTAS AKTIVITĀTES

Uz zināšanām orientētas aktivitātes ir vienkārši, bieži automātiski gramatikas vingrinājumi, kas parasti tiek veikti pēc jauna gramatikas likuma apgūšanas.

Šo darbību piemēri ir “kontrolētās” prakses aktivitātes, kas parasti ir pieejamas valodas mācību grāmatas gramatikas lappusēs (piemēram, teksta iztrūkumu aizpildīšanas vingrinājumi). Šīs aktivitātes var būt noderīgas mācību stadijā, kur jauns gramatikas likums ir tikai sākotnēji demonstrēts. Šajā posmā izglītojamajiem parasti nav pilnīgas un drošas izpratnes par jauno gramatikas likumu. Kaut arī dažas skaidri strukturētas zināšanas, iespējams, ir iegūtas, šīs zināšanas bieži var būt nestabilas,

Ineprecīzas un nepielietojamas reāllaikā. Šo iemeslu dēļ zināšanu pielietošanas laikā var sagaidīt kļūdas. Uz zināšanām orientētas aktivitātes var būt noderīgas šajā mācību posmā, jo tās dod izglītojamajiem iespēju pilnveidot un nostiprināt skaidri strukturētas gramatikas likumu zināšanas. Tās var kalpot kā sagatavošanās turpmākajām prakses aktivitātēm, kas saistītas ar iekļaušanos laikā un citām prasībām reāllaikā, mutvārdu komunikācijā.

EFEKTĪVU UZ ZINĀŠANĀM ORIENTĒTU AKTIVITĀŠU DIZAINA IEZĪMES

Šajā sadaļā tiks sniegts pārskats par dažām dizaina iespējām, kas var palīdzēt uz zināšanām orientētās aktivitātes padarīt efektīvas. Pirmais apsvērums ir tāds, ka šīm aktivitātēm būtu jārada iespējas izglītojamajam izmantot mērķgramatisko iezīmi atkārtoti. Tas ir tāpēc, ka mērķa iezīmes atkārtota izmantošana var pakāpeniski palīdzēt nostiprināt attiecīgās skaidri strukturētās zināšanas, kā arī padarīt tās vieglāk pielietojamas prakses laikā. Tādējādi tiek mudināts atkārtot šīs darbības. Tas nozīmē, ka aktivitātēm nevajadzētu kļūt pārāk atkārtotām, jo tas var apdraudēt izglītojamo iesaistīšanos. Šī iemesla dēļ var būt lietderīgi sadalīt šīs aktivitātes vairākās nodarbībās.

Šīm aktivitātēm vajadzētu arī nodrošināt iespēju veikt korigējošu atgriezenisko saiti. Tas ir tāpēc, ka, kā paskaidrots iepriekš, šajā prakses posmā, visticamāk, ir kļūdas, un korigējošā atgriezeniskā saite var palīdzēt izglītojamajiem pielāgot savu izpratni un tādējādi radīt precīzākas skaidri strukturētās zināšanas. Aktivitātes, piemēram, tekstā iztrūkstošā lauka aizpildīšanas vingrinājumi, ir ideāli piemēroti šajā prakses posmā, jo tie ļauj pedagogiem vienlaikus sniegt atgriezenisko saiti visiem izglītojamajiem. Šīm prakses posmam var būt piemēroti arī vienkārši mutiski vingrinājumi, kas tiek veikti visai klasei vienkopus.

Visbeidzot, uz zināšanām orientētām aktivitātēm nevajadzētu būt ar laika ierobežojumiem. Tas ir tāpēc, ka piekļuve attiecīgajām strukturētajām zināšanām joprojām var būt lēna un piepūles pilna, un tāpēc izglītojamais, iespējams, nevar tām piekļūt limitētā laika dēļ. Rakstiskās gramatikas aktivitātēs ietvertie laika ierobežojumi, galvenokārt, ir nelieli, un tāpēc tās ir ideālas uz zināšanām orientētas aktivitātes īpaši agrīnajos prakses posmos. Mutiskās aktivitātes, piemēram, gramatikas vingrināšana, kas saistītas ar vienkāršu gramatisko iezīmju apstrādi, arī var būt piemērotas, ja vien tiek nodrošināts pietiekami daudz laika attiecīgo skaidri strukturēto zināšanu piekļuvei.

Apkopojot secinājumus – uz zināšanām orientētām aktivitātēm parasti būtu jānodrošina iespējas atkārtoti izmantot mērķa gramatisko iezīmi ar pietiekami daudz apdomāšanās laiku, lai piemērotu attiecīgās skaidri strukturētās zināšanas un īstenotu kļūdas labojošu atgriezenisko saiti. Rakstiskās aktivitātes visbiežāk ir izcili piemērotas šim prakses posmam, taču dažas mutiskās aktivitātes var būt noderīgas arī tad, ja tās ļauj izglītojamajam piekļūt un pielietot skaidri strukturētās zināšanas, un var nodrošināt korigējošas atgriezeniskās saites iespēju. Mutisku darbību ieviešana pēc dažām sākotnējām rakstiskām aktivitātēm var palīdzēt padarīt šo prakses posmu daudzveidīgāku un grūtību sliekšni paaugstināt pakāpeniski.

KAS VARĒTU UZ ZINĀŠANĀM BALSTĪTĀS AKTIVITĀTES PADARĪT NEVEIKSMĪGAS?

Ir vairāki faktori, kas var traucēt uz zināšanām orientētām aktivitātēm sasniegt labākos rezultātus. Daži no tiem ir saistīti ar iepriekšējā sadaļā aprakstītajām dizaina iezīmēm (t.i., atkārtojumu un atgriezeniskās saites iespēju trūkums vai pārāk mazs laika apjoms). Ir arī citi faktori ārpus šiem. Acīmredzams ir tas, ka pirms praktizēšanas sākšanas jābūt pieejamām nepieciešamajām skaidri strukturētajām zināšanām. Ja šīs zināšanas ir pārāk vājas vai neprecīzas, izglītojamais var būt spiests paļauties uz saviem resursiem, lai pabeigtu praktiskās aktivitātes,

padarot aktivitātes bezjēdzīgas. Vēl viens faktors, kas tika minēts iepriekšējā sadaļā, ir tāds, ka aktivitātēm nevajadzētu kļūt pārmērīgi atkārtotām, jo atkārtotas aktivitātes var padarīt izglītojamus neieinteresētus. Lai gan ir vēlams veikt atkārtojumu, tam nevajadzētu notikt uz izglītojamo iesaistišanas rēķina. Turklāt, uz zināšanām orientētiem uzdevumiem nevajadzētu būt pārāk viegliem vai grūtiem; tie būtu jāpielāgo izglītojamo prasmi līmenim, vienlaikus stimulējot un izaicinot viņus saprātīgās robežās. Jācenšās izvairīties no neskaidriem piemēriem un teikumiem, kuriem nepieciešama sarežģītas valodas izpratne (piemēram, izmantots sarežģītāks vārdu krājums). Visbeidzot, nepietiekams praktizēšanās apjoms var būt problemātisks. Tā kā šo aktivitāšu mērķis ir ļaut izglītojamajiem precizēt un konsolidēt savas skaidri strukturētās zināšanas, tad no tā izriet, ka izglītojamajiem ir jāstrādā pie šīm aktivitātēm, kamēr nav sasniegts pietiekoši zems kļūdu līmenis.

UZ ZINĀŠANĀM BALSTĪTU AKTIVITĀŠU IEROBEŽOJUMI

Uz zināšanām orientētām aktivitātēm var būt izšķiroša loma gramatikas mācīšanas prakses mērķu sasniegšanā. Ar tām var uzsākt procesu, lai pārvarētu plaisu starp sākotnējām skaidri strukturētajām gramatikas likumu zināšanām un galīgo mērķi – attīstīt spēju izmantot šīs zināšanas plūstošas un spontānas komunikācijas laikā. Tomēr nevar sagaidīt, ka šīs aktivitātes pašas par sevi izraisīs šādas spējas attīstību. Tādējādi, lai arī mēs šīs aktivitātes saskatām kā labu sākumpunktu un atbalstām to izmantošanu precīzu zināšanu pilnveidošanai un nostiprināšanai sākotnējās praktisko aktivitāšu stadijās, mēs uzskatām, ka, ja prakses mērķis gramatikas stundā ir veicināt GZSK attīstību, uz zināšanām orientētas aktivitātes pašas par sevi noteikti būs neefektīvas. Mūsaprāt, šīm aktivitātēm jāseko citām vairāk komunikatīvām un spēju izaicinošākām aktivitātēm. Šīs aktivitātes tiek dēvētas par mērķtiecīgām komunikatīvās prakses aktivitātēm, un tām tiks pievērsta uzmanība nākamajā sadaļā.

MĒRĶTIECĪGA KOMUNIKATĪVĀ PRAKSE

IEVADS

Kad skaidri strukturētas zināšanas ir precīzas un stabilas, var sākties mērķtiecīgas komunikatīvās praktizēšanas posms. Mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes var palīdzēt izglītojamajiem attīstīt spēju ātri un ar minimālu uzmanību un piepūli izmantot mērķa gramatiskās valodas struktūras. Līdz ar to šīs ir aktivitātes, kas var patiesi sagatavot izglītojamos raitai, spontānai komunikācijai ikdienas apstākļos. Kā parādīs šī sadaļa, lai sagatavotu izglītojamos šāda veida saziņai, ir nepieciešams, lai šīs aktivitātes precīzāk atspoguļotu reālā laika saziņas prasības, piemēram, ietverot limitētāku laiku un pāreju uz komunikatīvāku mijiedarbību.

KAS IR MĒRĶTIECĪGAS KOMUNIKATĪVĀS PRAKSES AKTIVITĀTES?

Termins “mērķtiecīga komunikatīvā prakse” aptver virkni aktivitāšu, kas ir paredzētas, lai iesaistītu izglītojamos mērķgramatisko iezīmju izmantošanā caur jēgpilnu, komunikatīvu mijiedarbību. Šajā kategorijā ietilpst daudzas komunikatīvās valodas mācīšanai raksturīgās aktivitātes, kas paredzētas pārī vai mazās grupās. Šo aktivitāšu piemēri ir mutvārdu aktivitātes, kas bieži tiek piedāvātas kā brīvāka praktizēšana valodas mācību grāmatās. Tās svārstās no vienkāršākām aktivitātēm, piemēram, komunikatīviem vingrinājumiem, līdz sarežģītākām aktivitātēm, piemēram, intervijām, iztrūkstošas informācijas aktivitātēm vai viedokļu apmaiņām. Šo aktivitāšu mērķis ir palīdzēt izglītojamajiem attīstīt spēju reāllaika komunikācijā izmantot stundās apgūtās gramatiskās struktūras, t.i., palīdzēt mazināt plaisu starp uz zināšanām orientētu aktivitāšu rezultātiem un ikdienas komunikācijas prasībām ārpus klases. Šīs rokasgrāmatas uzmanības centrā ir prakse, kas paredzēta, lai

palīdzētu izglītojamajiem uzlabot viņu mutiskās prasmes, tāpēc šajā sadaļā būs iekļautas tikai darbības, kas saistītas ar mutisku saziņu.

UZ EFEKTĪVI MĒRĶTIECĪGU KOMUNIKĀCIJU BALSTĪTU AKTIVITĀŠU DIZAINA IEZĪMES

Kā minēts iepriekš, lai praktiskas darbošanās laikā attīstītos GZSK, ir būtiski, lai izglītojamie iesaistītos, izmantojot savas mērķgramatisko iezīmju zināšanas. Šī iemesla dēļ mērķtiecīgai komunikatīvai praksei arī turpmāk jāveicina šo skaidri strukturēto zināšanu izmantošana. Kad izglītojamais turpina piekļūt šīm zināšanām un tās pielieto, var sagaidīt, ka kognitīvās pūles un laiks, kas vajadzīgs šim uzdevumam, pakāpeniski samazināsies.

Mērķtiecīgu komunikatīvo aktivitāšu mērķis ir sagatavot izglītojamos tekošai, spontānai komunikācijai ikdienas situācijās. Ideāls veids, kā sasniegt šo mērķi, ir ietvert darbības, kas rada iespējas valodu lietot tādos apstākļos, kas līdzinās ikdienas saziņas iespējām ārpus klases. Tomēr šādas aktivitātes nav laba izvēle mērķtiecīgas komunikatīvās prakses sākumposmā. Tas ir tāpēc, ka šādas aktivitātes prasa diezgan daudz uzmanības dažādos līmeņos, izņemot gramatikas lietošanu (piemēram, ziņojuma saturs, vārdu krājums, izruna utt.). Un izglītojamajam var būt nepietiekoši uzmanības resursi, kuri viņam ir ļoti nepieciešami, lai koncentrētos uz šī prakses posma mērķgramatiskajām iezīmēm. Tas traucētu mērķim, kas ir iedrošināt izglītojamos izmantot savas skaidri strukturētās zināšanas, lai mērķtiecīgi veidotu pareizus teikumus.

Pirms izglītojamie veic praktiskas aktivitātes, kas līdzinās ikdienas situāciju reāllaika saziņai, viņiem jāattīsta spēja piekļūt savām skaidri strukturētajām zināšanām, kad gramatikai ir paredzēta tikai neliela uzmanība. Šajā nolūkā pedagogi var secīgi praktizēt aktivitātes tādā veidā, ka, uzsākoties praktizēšanai, uzmanības prasības ir lielas, bet kad prakse

attīstās, arvien mazāk un mazāk uzmanība ir nepieciešama, lai koncentrētos uz mērķa gramatisko iezīmi.

Šī posma sākumā var nodrošināt uzmanību mazāk pieprasošas aktivitātes, lai izglītojamais varētu viegli koncentrēties uz mērķa gramatisko iezīmi. Pēc tam aktivitātes var kļūt sarežģītākas, tāpēc uzmanības pievēršana gramatikai kļūst mazāk nepieciešama. Tas var mudināt izglītojamo attīstīt spēju pielietot savas skaidri strukturētās zināšanas arvien sarežģītākos apstākļos, un tas kalpo kā sagatavošanās spēju izaicinošajai tekošajai ikdienas komunikācijai.

Uzmanību prasošas aktivitātes var tikt regulētas ar vairākiem faktoriem. Viens svarīgs faktors ir laika limiti. Paaugstinoties laika limita spiedienam, samazinās pieejamais laiks, lai piekļūtu attiecīgajām skaidri strukturētajām zināšanām, un samazinās arī pieejamā uzmanība, lai koncentrētos uz valodas formu. Otrais svarīgais faktors ir saistīts ar aktivitātēm nepieciešamo spontanitātes pakāpi. Pie augstākas spontanitātes pakāpes būs jāpievērš lielāka uzmanība, lai koncentrētos uz ziņojuma saturu, un pieejamā uzmanība mērķa valodas formai samazināsies. Vēl viens faktors ir fokuss uz aktivitāti. Dažreiz aktivitātes uzmanības centrā var būt praktizēšana, izmantojot mērķa iezīmi, turpretī citreiz aktivitāte var tikt veidota tā, lai tieši praktizētu mērķa iezīmi, vienlaikus cenšoties sasniegt citus komunikācijas mērķus. Aktivitātes, kurām ir nepieciešama mazāka mērķa iezīmju praktizēšana, parasti patērē mazāk uzmanības nekā darbības, kurām ir arī citi komunikatīvie mērķi. Šie ir daži faktoru piemēri, ar kuru palīdzību var regulēt aktivitātes uzmanības nepieciešamību, taču papildus šiem faktoriem ir arī citi faktori – daži no tiem tiks aprakstīti turpmāk. Šo faktoru ievērošana var palīdzēt pedagogiem īstenot secīgas aktivitātes, lai, attīstoties praktiskām iemaņām, izglītojamajam būtu jāvelta arvien mazāk uzmanības pareizai gramatikas lietošanai. Laika gaitā tas var mudināt izglītojamo attīstīt spēju piekļūt savām skaidri strukturētajām zināšanām, kad ir pieejams tikai minimāls uzmanības apjoms.

Agrīnā mērķtiecīgajā komunikatīvajā praksē jāietver mazāk uzmanības prasošas darbības, un to var panākt, piemēram, mazāk ierobežojot laiku, samazinot spontanitāti un vairāk koncentrējoties uz valodas formu. Šādas darbības, piemēram, komunikatīvā vingrināšanās, var kļūt piemērotas šim praktizēšanas posmam. Komunikatīvā vingrināšanās ir aktivitātes, kas sniedz iespēju atkārtoti izmantot mērķa iezīmes jēgpilnos, bet vienkāršos vēstījumos. Piemēram, aktivitāti, kas parādīta 1. attēlā, var izmantot, lai nodrošinātu salīdzinošo un superlatīvo praktizēšanu. Šajā nodarbībā izglītojamiem tiek lūgts salīdzināt vairākus priekšmetus pēc savas izvēles (piemēram, zilonis ir smagāks par čūsku).

Salīdzinājumi

1. zīmulis, bumba, dārza grābeklis
2. zilonis, čūska, krokodils
3. televizors, lampa, krēsls
4. klints, kalns, upe
5. Automašīna, lidmašīna, velosipēds

Ir vairāki iemesli, kāpēc šāda aktivitāte var kalpot kā piemērota prakse izglītojamiem mērķtiecīgas praktizēšanas posma sākumā. Sākumā aktivitāte ir diezgan vienkārša – tā var tikt pabeigta, izmantojot vienkāršu vārdu krājumu un gramatiskās formas, un tas neprasa teikumu veidošanu, kas pārsniegtu zināšanu līmeni. Tā kā aktivitātes fokuss, galvenokārt, tiek pievērsts valodas struktūrai, liela uzmanība ir jāpievērš, koncentrējoties uz vārdu formām, un tādējādi

Attēls: *Pamudinājums komunikatīvajiem vingrinājumiem (no Ur, 1988)*

Pirmkārt, izglītojamais ir atbildīgs par sava ziņojuma satura izveidi. Kad izglītojamajam ir jālieto teikuma uzbūves veids, lai veiksmīgi pabeigtu aktivitāti, viņš var brīvi izvēlēties, kā to darīt (piemēram, kādus palīgvārdus lietot). Tādējādi teikuma uzbūves veida izmantošana vairs nav automātiska un paredzama. Aktivitāte ir paredzēta arī veikšanai mutiski, un tāpēc būs nepieciešama arī laika limitēšana. Šīs funkcijas (teikuma uzbūve, mērķa iezīme u.c.) kopā padara šo procesu par sarežģītāku darbību nekā uz zināšanām orientētas aktivitātes, un tas ir veids kā var sākt virzīt izglītojamo iespējai pielietot savas struktūru ieguvušās zināšanas reāllaika komunikācijā.

Vienkāršas komunikatīvās aktivitātes, piemēram, komunikatīvā vingrināšanās, var palīdzēt izglītojamajam spert soli tālāk, lai viņš varētu piekļūt savām skaidri stukturētajām zināšanām ar lielāku ātrumu un mazāku piepūli. Tomēr ar to nepietiek, lai sagatavotos spontānai, reāllaika mutiskai saziņai. Tam ir vairāki iemesli – reāllaika komunikācija, cita starpā, ir laikā limitēta, orientēta uz domas nodošanu un ir sarežģītāka tādā ziņā, ka tā ietver vairākus uzdevumus, kas pārsniedz personas skaidri strukturēto zināšanu izmantošanas iespējas (piemēram, satura veidošana, ziņojumu organizēšana un nezināmā saprašana). Tādējādi tādas aktivitātes kā iepriekšminētā komunikatīvo iemaņu vingrināšana var veicināt GZSK attīstību, taču tikai ierobežotā mērā. Tas liek domāt, ka, praktizēšanai pilnevidojoties, ir nepieciešama pāreja uz sarežģītākām darbībām.

Pētnieku vidū arī tiek uzskatīts, ka, lai praktizēšana būtu efektīva, tai jāattaisno komunikēšanas apstākļi, ar kuriem izglītojamie saskarsies, sazinoties reālās dzīves situācijās, t.i., praksei jābūt transformēties spējīgai. Saskaņā ar šo uzskatu, ja gramatikas praktizēšanas aktivitātes nodrošina tādus komunikācijas apstākļus, kādi ir reālās ikdienas mutvārdu saziņas situācijās, tad mācību stundām iegūtās zināšanas, visticamāk, tiks integrētas arī ārpus klases situācijās. Šis uzskats rezultējas ar ieteikumu, ka prakses laikā ir iekļaujamas aktivitātes, kas kopē tos komunikācijas apstākļus, ar kuriem izglītojamais

ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANA GZSK

Tādas aktivitātes kā iepriekšminētā komunikatīvo iemaņu vingrināšana var veicināt GZSK attīstību, taču tikai ierobežotā mērā. Tas liek domāt, ka, praktizēšanai pilnevidojoties, ir **nepieciešama pāreja uz sarežģītākām darbībām.**

būtu efektīva, tai jāattaisno komunikēšanas apstākļi, ar kuriem izglītojamie saskarsies, sazinoties reālās dzīves situācijās

Šis uzskats rezultējas ar ieteikumu, ka prakses laikā ir iekļaujamas aktivitātes, kas kopē tos komunikācijas apstākļus, ar kuriem izglītojamais sastapsies reāllaika mutvārdu komunikācijas situācijās **ārpus mācību klases.**

sastapsies reāllaika mutvārdu komunikācijas situācijās ārpus mācību klases. Kā tas tika minēts jau iepriekš, šāda praktizēšana varētu būt pārāk prasīga prakses sākumposmos, bet tā var būt vairāk piemērotāka kā komunikatīvā prakse, kad praktizēšanās process tiek iekļautas sarežģītākas aktivitātes.

No iepriekš minētā izriet, ka, progresējot komunikatīvajai praksei, aktivitātēm precīzāk jāatspoguļo ikdienas mutvārdu komunikācija. Var sagaidīt, ka šādas aktivitātes nodrošinās labāku izglītojamo sagatavošanos, lai viņi būtu gatavi uzmanības prasībām, ar kurām viņi sastapsies mērķa komunikatīvajos scenārijos, vienlaikus padarot ticamāku, ka tas, ko viņi praktizē stundā, ir piemērots tālākai pielietošanai. Attiecīgi šīs ir aktivitātes, kas galu galā var nodrošināt sagatavošanos, kas ir nepieciešama izglītojamajiem, lai spontānas komunikācijas laikā ārpus klases varētu piekļūt savām gramatikas zināšanām. Šīm aktivitātēm ir būtiska loma prakses mērķu sasniegšanā.

Sagatavojieties pastāstīt savam partnerim par divām jūsu apmeklētajām pilsētām. Salīdziniet abas pilsētas, lai jūsu partneris varētu izlemēt, kuru no tām viņš vēlētos apmeklēt. Apsveriet, piemēram:

- izmaksas
- laikapstākļus
- lielumu
- transportu
- tīrību
- drošību
- izmitināšanu
- ēdienu
- komfortu

Izmantojiet salīdzinājumus.

Šajā pēdējā prakses posmā īstenotās aktivitātes turpinātu nodrošināt mērķtiecīgu gramatisko iezīmju praktizēšanas iespējas, taču aktivitātēs galvenā uzmanība jāpievērš vēstījumam un jāmudina lietot valodu kā līdzekli, lai sasniegtu rezultātu. Tas ir, valodas lietošanai šo aktivitāšu laikā jābūt jēgpilnai un mērķtiecīgai. Tas pietuvinātu tuvāk reāllaika saziņai ikdienas situācijās. Komunikatīvās aktivitātes piemērs, kas pielāgots salīdzinošajai praktizēšanai, parādīts 2. attēlā.

Attēls: Norādījumi komunikatīvajai aktivitātei

Šai aktivitātei ir nepieciešama mutiska sagatavošanās ar vairākiem lingvistiskiem elementiem papildus salīdzinājumiem; aktivitāte ietver zināmu laika limitu un, galvenokārt, fokuss ir uz vēstījumu. Kopā visām šīm iezīmēm vajadzētu padarīt šo aktivitāti uzmanību prasošu nekā vienkāršākās aktivitātēs, piemēram, komunikatīvās vingrināšanās laikā, vienlaikus padarot to tuvāku ikdienas mutvārdu saziņai.

Jāatzīmē, ka strukturētu **zināšanu loma šajā prakses pēdējā posmā ir svarīgāka kā jebkad, jo skaidri strukturētas zināšanas ir tas, kas ļauj izglītojamajiem veidot pareizus teikumus, izmantojot iepriekš apgūtās gramatiskās iezīmes.** Tas ir svarīgi, jo šo aktivitāšu laikā izglītojamie dažreiz var pārāk ieslgt sarunā un aizmirst, ka galvenais mērķis ir uzlabot savas valodas gramatiku. Attiecīgi pedagogiem ir jāturpina mudināt izglītojamos izmantot skaidri strukturētās zināšanas. To var izdarīt dažādos veidos, piemēram, uzdodot izglītojamajiem izmantot konkrēto teikuma uzbūvi, sniegt korigējošo atgriezenisko saiti un mudinot izglītojamos uzraudzīt savu runu vai savu partneru runu.

Viens no šo aktivitāšu trūkumiem ir tas, ka tās, visticamāk, neizraisa atkārtotu pielietošanu tai iezīmei, uz kuru tika likts fokuss (mērķa iezīme). Uz zināšanām orientētām aktivitātēm un vienkāršākām mērķtiecīgām komunikatīvām aktivitātēm, piemēram, komunikatīviem vingrinājumiem, bieži nepieciešama mērķa iezīmes bieža izmantošana (piemēram, katrā teikumā), taču tas pats neattiecas uz progresīvākām mērķtiecīgām komunikatīvajām aktivitātēm. Daži veidotie uzdevumi var palielināt iespēju, ka mērķa iezīmes tiek pielietotas (piemēram, izmantojot instrukcijas vai plānojot laiku), taču pat tad daudzi izglītojamie var izveidot tikai dažus teikumus, kas satur mērķa iezīmi. Attiecīgi šķiet saprātīgi, ka šīm aktivitātēm vajadzētu būt mērķtiecīgas komunikatīvās prakses nozīmīgai posma daļai.

MĒRĶTIECĪGU KOMUNIKATĪVO DARBĪBU SECĪBA

Kā parādīts šajā sadaļā, ir daudz veidu mērķtiecīgām komunikatīvajām aktivitātēm. Piemēram, iepriekš 1. un 2. attēlā norādītie uzdevumi ir ļoti atšķirīgi no citiem, un tas redzams komentāros, kas sniegti zem katra uzdevuma. Tas rada jautājumu par to, kuras aktivitātes ir vispiemērotākās agrākiem un vēlākiem prakses posmiem, un, plašāk izsakoties, kā dažādās aktivitātes būtu secīgi jāizkārto praktiskās darbošanās laikā. *Kā teikts šīs sadaļas ievadā, šajā rokasgrāmatā ir sniegts viedoklis, ka prakses aktivitātēm jābūt secīgām tā, lai uzmanības apjoms, kas tiek veltīts, lai koncentrētos uz mērķa iezīmi, praktiskās vingrināšanās laikā pakāpeniski samazinās.*

Ir vairāki faktori, kas var veicināt to, cik daudz uzmanības prakses laikā ir iespējams veltīt mērķa iezīmei. Galveno faktoru atlase, kas var ietekmēt to, cik liela uzmanība prakses laikā ir veltīta mērķa iezīmei, ir parādīta 3. attēlā.

1. Laika limits: neliela ierobežotība laikā salīdzinājumā ar lielu ierobežotību laikā
2. Laika apjoms atbildes sagatavošanai: plānošana salīdzinājumā pret neplānošanu
3. Spontanitātes pakāpe: atkārtota/strukturēta salīdzinājumā ar spontānu izpildi
4. Valodas modeļu klātesamība: esoša salīdzinājumā ar neesošu
5. Valodas lietojuma mērķis: koncentrēšanās galvenokārt uz modeli salīdzinājumā pret koncentrēšanos uz modeli un vēstījumu
6. Lingvistisko pazīmju klāsts: šaurs (galvenokārt mērķa iezīmes izmantošana) salīdzinājumā ar plašu (valodu formas diapazona izmantošana)
7. Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis: producēšana teikuma līmenī salīdzinājumā ar producēšanu diskursa līmenī

3. attēls: Galvenie faktori, kas var noteikt praktisko aktivitāšu uzmanības prasības

Katrs no 3. attēlā norādītajiem faktoriem un to saistība ar uzmanības prasībām ir paskaidrota tālāk.

1 Laika limits: neliela ierobežotība laikā salīdzinājumā ar lielu ierobežotību laikā

Pirmais faktors attiecas uz to, cik lielā pakāpē tiek ierobežots laiks, ar kuru aktivitāte saistīta. Dažu aktivitāšu īstenošanai nepieciešams mazāks laika ierobežojums un tas dod vairāk laika domāšanai (piemēram, vienkārša komunikatīva vingrināšanās, kuras galvenais mērķis ir mērķa iezīmes praktizēšana), turpretī citas darbības (piemēram, divpusējs dialogs ar komunikatīvāku mērķi) var izraisīt lielāku steidzamības pakāpi un lielāku ierobežojumu laikā. Sagaidāms, ka, jo mazāks laika ierobežojums, jo mazāks spiediens pareizai uzdevuma izpildei, salīdzinājumā ar lielu laika ierobežojumu.

2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai: plānošana salīdzinājumā pret neplānošanu

Otrais faktors ir saistīts ar laika apjomu atbildes sagatavošanai. Ja izglītojamiem tiek dots laiks plānot savu runu, tad uzstāšanās laikā ir mazākas prasības uzmanībai, nekā tad, ja plānošanas laiks nav paredzēts. Tas ir tāpēc, ka ziņojums jau būs daļēji konceptuāli izstrādāts, un tāpēc daļa uzmanības var tikt veltīta, koncentrējoties uz izraudzīto iezīmi un ziņojuma formulēšanas stadiju.

3 Spontanitātes pakāpe: atkārtota/strukturēta salīdzinājumā ar spontānu izpildi

Trešais faktors ir saistīts ar spontanitātes pakāpi, un tas zināmā mērā var pārklāties ar otro iepriekš minēto faktoru (laika apjoms atbildes sagatavošanai). Ja nepieciešamā spontanitātes pakāpe ir mazāka, būs pieejams vairāk uzmanības resursu, ko veltīt, koncentrējoties uz mērķa

iezīmi. Spontanitātes pakāpe varētu būt mazāka, piemēram, ja aktivitāte nodrošina iespēju atkārtojamībai vai ja uzstāšanās runa ir iepriekš sastrukturēta (piemēram, ja tiek piedāvāti satura norādījumi). Jo mazāk balsta mehānismu aktivitāte nodrošina, jo spontānāka un tādējādi uzmanību prasīgāka būs aktivitāte.

4 Valodas modeļu klātesamība: esoša salīdzinājumā ar neesošu

Ir iespējams veidot aktivitātes tādas, lai valodas modeļu klātesamība mērķa iezīmei tiek nodrošināta vai pretēji – netiek nodrošināta. Ja valodas modeļi mērķa iezīmei tiek nodrošināti, izglītojamo uzdevums būs vienkāršāks, un viņi ar nelielu uzmanības apjomu spēš mērķa iezīmi pielietot precīzāk.

5 Valodas lietojuma mērķis: koncentrēšanās galvenokārt uz modeli salīdzinājumā pret koncentrēšanos uz modeli un vēstījumu

Piektais faktors ir saistīts ar aktivitātes fokusu. Dažreiz mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes fokuss ir vērsts uz mērķa iezīmes izmantošanu. Citā laikā aktivitāte var būt paredzēta, lai praktizētu mērķa iezīmi, vienlaikus pastāvot arī citiem komunikatīvajiem mērķiem. Aktivitātes, kurām ir mazāka prasība praktizēt mērķa iezīmi, visticamāk, patērēs mazāk uzmanības nekā aktivitātes, kurām līdztekus ir arī citi komunikatīvie mērķi.

6 Lingvistisko pazīmju klāsts: šaurs (galvenokārt mērķa iezīmes izmantošana) salīdzinājumā ar plašu (valodu formas diapazona izmantošana)

Dažām aktivitātēm ir nepieciešams ļoti šaurs lingvistisko pazīmju klāsts (piemēram, komunikatīvā vingrināšanās), bet citām – daudz plašāks klāsts. Var sagaidīt, ka aktivitātei, kurai nepieciešams šaurāks lingvistisko pazīmju klāsts, ir mazāka uzmanības nepieciešamība nekā aktivitātei, kurai nepieciešams izmantot plašāku lingvistisko pazīmju klāstu.

7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis: producēšana teikuma līmenī salīdzinājumā ar producēšanu diskursa līmenī

Pēdējais faktors ir saistīts ar valodas konstrukciju sarežģītības līmeni. Dažas aktivitātes prasa tikai īsu un vienkāršu teikumu sagatavošanu. Citas prasa veidot garāku un sarežģītāku runu, kurā jāiekļauj tādi komunikācijas aspekti kā valodas konstrukcijas veidošana un pragmatika. Jo sarežģītāks valodas konstrukcijas līmenis aktivitātei nepieciešams, jo lielāks kognitīvais slogs tiks uzmanībai.

Lai gan šī faktoru atlase nav pilnīga, ir mēģināts iekļaut pazīmes, kurām, mūsdiā, varētu būt vislielākā ietekme uz slogu, ko aktivitāte rada uzmanībai. Cerams, ka šis materiāls spēj piedāvāt valodu pedagogiem padomus, kā novērtēt dažādu aktivitāšu būtību, un veikt apzinātu prakses darbības atlasu un secību.

KAS VARĒTU MĒRĶTIECĪGAS KOMUNIKATĪVĀS AKTIVITĀTES PADARĪT NEVEIKSMĪGAS?

Ir vairāki faktori, kas var mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes efektivitāti apdraudēt. Daži faktori, kas bieži vien var izrādīties problemātiski, tiks aplūkoti turpmāk. Dažreiz mērķtiecīgas komunikatīvās praktizēšanas posms var būt ļoti īss, un tāpēc tas var neietvert pietiekamas prakses iespējas. Kad tas notiek, izglītojamiem piedāvātās aktivitātes var būt vai nu pārāk vienkāršas, tādējādi nespējot sagaidīt GZSK attīstīšanos vēlamā pakāpē, vai arī aktivitātes, kas ir pārāk sarežģītas izglītojamiem. Pēdējā gadījumā izglītojamiem, iespējams, nav iespēju izmantot savas skaidri strukturētās zināšanas aktivitātes laikā (piemēram, pieprasa ļoti daudz uzmanības), un tas var novest pie mērķa iezīmju izlaišanas vai to neprecīza lietojuma. Šo iemeslu dēļ mēs vēlētos uzsvērt, ka mērķtiecīgas komunikatīvās praktizēšanas secība ir rūpīgi jāplāno un jāplāno atbilstoši izglītojamo vajadzībām un kompetencēm, nodrošinot, ka viņi prakses laikā varēs labi darboties un ka GZSK attīstība tiks sekmēta pēc iespējas jēgpilnāk.

Vēl viena izplatīta problēma mērķtiecīgu komunikatīvo aktivitāšu laikā ir tā, ka izglītojami dažreiz var iesaistīties komunikācijā tā, ka viņi koncentrējas tikai uz ziņojumu un atstāj novārtā savu valodas pielietojumu. Tas ir problemātiski acīmredzamu iemeslu dēļ – izglītojamais neizmanto savas skaidri strukturētās zināšanas, un tāpēc nevar sagaidīt, ka praktizēšana sekmēs GZSK attīstību. Kā paskaidrots iepriekš, mēs pārstāvam uzskatu, ka izglītojamiem jāturpina izmantot savas skaidri strukturētās zināšanas visā mērķtiecīgās komunikatīvās prakses posma laikā. Tāpat mēs uzskatām, ka ir svarīgi, lai izglītojami apzinātos prakses mērķus un būtu iepriekš sagatavoti, lai kontrolētu savu runu un izmantotu savas skaidri strukturētās zināšanas uzstāšanās laikā.

4. AKTIVITĀŠU PIEMĒRI UN RĪCĪBA

IEVADS

Šajā sadaļā tiks parādīti daži piemēri aktivitātēm, kuru mērķis ir sniegt rokasgrāmatas lasītājam labāku izpratni par to, kā mērķtiecīgas komunikatīvās aktivitātes var izskatīties un kā tās var būt veidotas. Novērtēšanas tabula, kas redzama zemāk 1. tabulā, tiks izmantota, lai novērtētu, cik lielu spiedienu uz uzmanību uzliek katra aktivitāte, un tādējādi, cik daudz uzmanības ir iespējams pievērst aktivitātes mērķa iezīmei.

1. tabula: Novērtēšanas tabula

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits			
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai			
3 Spontanitātes pakāpe			
4 Valodas modeļu klātesamība			
5 Valodas lietojuma mērķis			
6 Lingvistisko pazīmju klāsts			
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis			

Šī novērtēšanas tabula var būt noderīga, lai izprastu dažādu mērķtiecīgu komunikatīvās prakses aktivitāšu būtību un sekvecētu darbības tādā veidā, ka uzmanības apjoms, kas prakses laikā tiek veltīts mērķa iezīmei, pakāpeniski samazinās. Novērtēšanas tabula var arī palīdzēt pedagogiem pārliecināties, ka prakses laikā tiek piedāvātas dažādas aktivitātes – vieglākas aktivitātes sākumā un, praktizēšanai attīstoties, sarežģītākas aktivitātēm vēlākos posmos. praviens būtisks norādījums, ko ņemt vērā, ir tāds, ka nav pamata uzskatīt, ka visi iepriekš minētie 1. – 7. faktori vienlīdzīgi sekmēs to, cik lielu uzmanības apjomu aktivitāte patērēs. Tādējādi novērtējuma tabulai ir ieteikuma raksturs.

1. UZDEVUMS

Valodas apguves līmenis: ar priekšzināšanām.

Uzdevuma temats: Vienkāršā pagātne.

Uzdevuma gaita: Pastāsti studiju biedram par savām nesenajām brīvdienām, izmantojot darbības vārdus vienkāršajā pagātnē:

1. Kur un kad tu devies?
2. Ar ko kopā tu devies?
3. Ko jūs darījāt?
4. Kur jūs uzturējāties?
5. Kas jūs sajūsmināja?
6. Kas jums nepatika?

VALODAS UZDEVUMA VEIKŠANAS PARAMETRI

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits			X
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai			X
3 Spontanitātes pakāpe		X	
4 Valodas modeļu klātesamība		X	
5 Valodas lietojuma mērķis		X	
6 Lingvistisko pazīmju klāsts		X	
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis		X	

Koncentrēšanās līmeņa vērtējums: vidējs

2. UZDEVUMS

Valodas apguves līmenis: ar nelielām priekšzināšanām

Uzdevuma temats: Īpašības vārdu pārākā pakāpe

Uzdevuma gaita: Izmantojiet Īpašības vārdu pārāko pakāpi, lai, komunicējot ar sarunbiedru, aptvertu dažādus tematus un salīdzinātu dotos jēdzienus:

1. Upe un jūra
2. Latvija un Vācija
3. Motocikli un velosipēdi
4. Suņi un kaķi
5. Matemātika un vēsture
6. Kurpes un rokas pulksteņi
7. Futbols un teniss
8. Salāti un maize

VALODAS UZDEVUMA VEIKŠANAS PARAMETRI

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits		X	
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai		X	
3 Spontanitātes pakāpe		X	
4 Valodas modeļu klātesamība		X	
5 Valodas lietojuma mērķis			X
6 Lingvistisko pazīmju klāsts		X	
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis	X		

Koncentrēšanās līmeņa vērtējums: no zema līdz vidējam

3. UZDEVUMS

Valodas apguves līmenis: ar priekšzināšanām

Uzdevuma temats: Vienkāršā tagadne. Stāstījuma veidošana.

Uzdevuma gaita: Paņem kartīti ar jautājumu, izlasi un atbilde ar vienu vai vairākiem teikumiem.

Pēc tam nosauc nākamo atbildētāju!

1. Vai proti sasveicināties vairākās valodās? Kādās?
2. Ko Tev patīk darīt? Ko Tev nepatīk darīt?
3. Kura no nedēļas dienām Tev ir vislabākā? Kāpēc?
4. Kā Tu jūties pavasarī? Kāpēc?
5. Pastāsti par vienu savas ģimenes cilvēku!

VALODAS UZDEVUMA VEIKŠANAS PARAMETRI

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits		X	
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai		X	
3 Spontanitātes pakāpe			X
4 Valodas modeļu klātesamība		X	
5 Valodas lietojuma mērķis			X
6 Lingvistisko pazīmju klāsts		X	
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis		X	

Koncentrēšanās līmeņa vērtējums: no vidēja līdz augstam

4. UZDEVUMS

Valodas apguves līmenis : ar labām priekšzināšanām

Uzdevuma temats: Salikts pakārtots teikums.

Uzdevuma gaita: Uzdevums jāveic pēc 3.uzdevuma izpildes, jo ir nepieciešamas studentu dotās atbildes uz 5 jautājumiem. Studenti ir noklausījušies jautājumus un atbildes.Skolotāja rosina atcerēties iepriekš teikto:

Kurš students jūtas možs pavasarī? Kāpēc viņš tā jūtas?

Kuram studentam nepatīk strādāt dārzā? Vai viņš pateica -
kāpēc?

Kāpēc viņam patīk trešdienas? Ko viņa domā par savu
brāli?

Vai ir nepieciešams zināt, kā cilvēki sasveicinās dažādās
valstīs? Kāpēc tas ir svarīgi?

Kuram no runātājiem ir kaut kas kopīgs ar Tevi? Pastāsti-
kas!

VALODAS UZDEVUMA VEIKŠANAS PARAMETRI

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits		X	
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai		X	
3 Spontanitātes pakāpe		X	
4 Valodas modeļu klātesamība			X
5 Valodas lietojuma mērķis			X
6 Lingvistisko pazīmju klāsts			X
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis			X

Koncentrēšanās līmeņa vērtējums: augsts

5. UZDEVUMS

Valodas apguves līmenis: ar nelielām priekšzināšanām

Uzdevuma temats: Vajadzības izteiksmes tagadnes formas.

Uzdevuma gaita: Jautā studiju biedram par viņa obligāti veicamajām darbībām.

1. Kas tev jādara darbdienu rītos?
2. Kādi ir Tavi darba pienākumi?
3. Kas Tev jāpadara pēc atgriešanās mājās?
4. Kas Tev noteikti jāpaveic nedēļas nogalē?
5. Kas Tev nav jādara sestdien un svētdien?

Dialoga partneris iesaista jautātāju: Vai Tev ir tāpat? Kādi ir Tavi pienākumi mājās?

VALODAS UZDEVUMA VEIKŠANAS PARAMETRI

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits	X		
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai		X	
3 Spontanitātes pakāpe		X	
4 Valodas modeļu klātesamība		X	
5 Valodas lietojuma mērķis		X	
6 Lingvistisko pazīmju klāsts		X	
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis	X		

Koncentrēšanās līmeņa vērtējums: vidējs

6. UZDEVUMS

Valodas apguves līmenis: ar priekšzināšanām

Uzdevuma temats: Vēlējuma izteiksme

Uzdevuma gaita : Izmantojot tiešos un atgriezeniskos darbības vārdus (piemēram, lasīt, izdoties, veikties, varēt, patikt, būt) un partikulu KAUT, izsakiet savstarpējus novēlējumus par dažām tēmām:

1. Ceļojums.
2. Svētdiena.
3. Teātra izrāde.
4. Blogs.
5. Pusdienas.

VALODAS UZDEVUMA VEIKŠANAS PARAMETRI

Aktivitātes iezīme	Uzmanības pakāpe		
	Zema	Vidēja	Augsta
1 Laika limits		X	
2 Laika apjoms atbildes sagatavošanai	X		
3 Spontanitātes pakāpe		X	
4 Valodas modeļu klātesamība	X		
5 Valodas lietojuma mērķis		X	
6 Lingvistisko pazīmju klāsts		X	
7 Valodas konstrukciju sarežģītības līmenis		X	

Koncentrēšanās līmeņa vērtējums: vidējs